

We hebben verleden week in onze "Hooggeleerden-kerk" in uitzicht gesteld, dat we in dit nummer nog zouden terugkomen op enkele met schrijvers vraag samenhangende kwesties. We doen dat in de vorm van een gewoon artikel, omdat we het te bespreken onderwerp van algemeen belang achten.

Vooraf een kleinigheid, die lokaal is, maar introductie kan zijn op wat we te zeggen hebben.

Schrijver van de brief van verleden week doelde op iemand, van wie verhaald wordt, niet maar dat hij vroeger eens een misstap deed (wat niet erg is), maar dat hij vandaag nog zegt: „ik deed geen misstap; want wat ik toen deed, zou ik vandaag nog doen”. De aard en de details van de beweerde misstap zijn me — gelukkig — onbekend; genoeg is te vertellen, dat het een bepaalde reactie was op een preekstoel-uitlating. Die is reeds in onze "van verleden week" vrij weergegeven. De preekstoel-uitlating was: „dat de enige wettige avondmaalstafel in de plaats, waar het geval zich voorded, stond aangericht in het gebouw, waar die kansel stond”. De persoon-in-kwestie deed, volgens mijn briefschrijver verkeerd, toen hij die preekstoel-uitlating critiseerde (nog eens: de manier van de critiek is mij onbekend, en blijft dus buiten beschouwing). Want mijn briefschrijver is van oordeel: als de persoon-in-kwestie niet hebben wil, dat zijn dominee zo iets preekt, dan is het zeggen: ik zou vandaag (t'geval dateert al van een hele poos geleden!) de duivel is al weer een heel stuk verder met zijn strijd....., dan is het zeggen: ik zou vandaag nog zo doen: verharding en Woord-binding. Binding van het Woord Gods, dat van de kansel klinkt.

Nu is Woord-binding een daad, die gelukkig niet verder komt dan een poging. „Het Woord Gods is niet gebonden” — zegt Paulus. Maar dat weet onze correspondent even goed als ik. Hij zal bedoelen: wat die dominee zei, dat was Gods Woord, en wie hem daarin hinderen wil, die probeert, het Woord aan banden te leggen. Terwijl het toch vrij moet blijven in zijn loop.

Maar nu is er altijd de moeilijkheid, dat we elkaar niet goed begrijpen. Situatietekening blijft altijd moeilijk. Ik heb ook anderen over het incidentje gehoord. En van hun verhalen heb ik nog iets anders onthouden, dat in de brief van mijn correspondent niet ter sprake komt. Namelijk dit: die dominee zou gezegd hebben: en wie het daarmee niet eens is, die kan volgende Zondag hier geen avondmaal vieren. Tenminste, iets dergelijks.

Nu hoop ik van geen dominee, kerkeraad of gezelschap brieven te krijgen over dat incidentje. Men kan de moeite sparen; ik zeg nadrukkelijk: ik weet niets precies. Ik verklaar bovendien: die dominee kan in een bepaalde situatie verkeerd hebben (want hier en daar hebben enkele aan de controle ontsnappende kerk-ondermijners heel wat geesten geïnfecteerd en 'n miserabel zenuw-oorlogje ontzettend, dat met de „ijver-des-HEEREN” niets te maken had). Een situatie, waarin hij het nodig oordeelde, de mensen te nopen tot „Entscheidung”. Ik zeg niet: zo was het. Ik reken alleen met de mogelijkheid. En ik wou dus verre blijven van een beoordeling van een preekcoupure, stel, dat ze zo geweest is, in een mij onbekende situatie uitgesproken.

Maar ik bekijk het geval bloot volgens de hier gestelde tekening. En dan verklaar ik rustig (en geloof, dat die dominee met wat ik nu zeggen ga, het volkomen eens is!): al geloof ik zelf, dat de enige wettige avondmaalstafel in X. staat in het kerkgebouw, te X. bedoeld, ik zou nooit durven zeggen: wie het daarmee niet eens is, die mag geen avondmaal vieren a.s. Zondag. Want een dissiderend mens is nog geen dissident. En een man, die van een bepaalde uitlating van de dominee dissideert, is nog geen dissident van of voor de kerk.

In het avondmaalsformulier lees ik wie God voor waardige medegenoten van de tafel zijns Zoons wil houden. In de beschrijving lees ik niet, dat ze niet mogen dissideren omtrent een incidentje, niet kerkelijk vastgelegde interpretatie van de lijst der voorwaarden voor het godvruchtig avondmaal-vieren.

En als de zonden- en de goede-gezindheden-lijst uit het avondmaalsformulier Gods Woord uitdrukken (Gods Woord over de grenzen NIET van de WET-TIGE tafelgemeenschap), dan is elke incidentele inkorting of uitbreiding van die lijsten een onbedoelde toevoeging aan (of beperking) van hetgeen tot bewaaring der avondmaals-eenheid door de kerk is saamgelezen uit het Woord. De gemeente is te binden aan de Schrift, en dus aan de aangenomen formulieren. En de dominee ook.

Geen dominee slaagt in die zelfbinding helemaal. Wie een of ander jubileum achter de rug heeft, en niet een hopeloos geval is, heeft al eens eerder zich opgebiecht, dat hij meer dan eens dingen verteld heeft, die hem later onjuist schenen. Anderzijds: geen gemeente slaagt er helemaal in, de moeiten van de dominee te begrijpen.

Maar, al blijft het bij een trachten, toch is juist in dat trachten de gemeenschap behouden.

En dit nu is het, wat in sommige gemeenten hele-

maal mis is (maar dan alleen bij de querulanten), dat men meent, dat er één terrein is, waar het woord „trachten” taboe is. Dat is het ambtelijke terrein. Is er een ouderling, diaken, die door de pluriformiteits-propaganda (meestal binnen een kwartier uiteen te rafelen.....) in de war gebracht is, en niet precies zijn voortgaande-reformatie-dominee volgen kan, dan vergeet die ambtsdrager: dat ook de dominee maar 'n mens is, hebbende slechts een klein beginsel der gehoorzaamheid. De ambtsdrager, die zelf door de holle dazerij der pluriformiteits-schematiek (want wat is die theorie hol!) op hol geslagen is, meent — allicht opgewaard door een deputaatje van de organisatie tot aftasting der mogelijkheden van de formatie ener vijfde colonne — dat hij nu een conflict met z'n dominee, en dus met de kerkeraad, en dus met de „geest” van zijn kerk heeft. Hij is immers al flink ingepalmd door de deputaten inzake vijfde colonne, die zelf een „geest”-kerkje hebben geforceerd, en nu allemaal roepen: wat een verkeerde „geest”! In plaats van: wat een fijne belijdenis en wat een voorzichtige binding en wat een rechtvaardige orde bij jullie! Onze criticus draaft door, kent 't werkwoord „trachten” niet meer. Want zijn moeiten liggen op ambtelijk terrein, en daar, zo leert hij, „trachte” men niet, doch verklare ingeval van een botsing der meningen: ik kan niet langer de verantwoordelijkheid dragen, ik vraag, of neem: ontheffing! De gemeente, die helemaal van de pluriformiteits-theorie (de „beschouwing!!!”) geen zier doorzien heeft (want hoevelen hebben Aanders, Kuyper, Greijdanus, Schilder erover gelezen en onthouden??), niets gesnapt heeft (vermoedelijk even weinig als die ouder-

Psalm 12:1-5

Vertaling N.B.G.

Help, HERE, toch, want nergens zijn meer vromen,
schaars de getrouwen, die 'k bij mensen vond.
Vals spreken zij tot wie zij tegenkomen
hun dubbelhartig woord met gladden mond.

Kom alle gladder lippen, HEER, verdolgen
en alle tong, die eigen sterkte eert,
de lippen, die verwaand in zonde zweigen
en zeggen: waar is hij, die ons regeert?

A. v. B.

ling en even weinig als de lichtgewapende lieden van de vijfde-colonne-organisatie!). de arme gemeente wordt maar aan het spektakel gewaagd: een ouderling, die om ontheffing vraagt!! O engelen en mensen, wat is er aan de hand? Wat hangt ons nu weer boven 't hoofd? En de Vijfde Colonne heeft een mannetje achter, en minstens drie patiënten vóór de collissen, die almaar door de luidspreker, of door de spreektrumpet roepen: wat vraagt gijlieden? Onderzoekt! want valse rust is uit den boze!! Ze hebben nog gelijk ook. Maar ze hebben ongelijk, als ze niet vertellen, dat valse onrust (drukte over beschouwingen, terwijl niemand een kwartier achter elkaar over een beschouwing praten kan!) nog veel eerder uit den boze is.

Dat is dan de éne kant der moeilijkheden: die ouderling weet niet meer, dat het woord „trachten” ook voor het verhaal van ons aller ambtelijke praestaties onmisbaar is. En nu hoeft de dominee maar op één vergadering één ogenblik vóór de stemming in diezelfde fout te vervallen, en dus te verzekeren: u krijgt geen ontheffing, en zo is de leer, dus, als u wegloupt, is dat „kwaadwillige verlaten uws dienstes”, en zie — de hele gemeente is een theater geworden. Nee, ik denk niets lelijks: ze schrijven er stencilwerken! en ze gaan niet naar de bioscoop. Ik denk bij „theater” alleen maar aan 1 Cor. 4: wij zijn een schouwspel geworden voor engelen en mensen.

En och, wat menen ze 't goed.

Ze hebben goed onthouden, dat het niet goed van farizeën en schriftgeleerden was, dat die „de sleutel der kennis” wegnamen. De ouderling wil zijn sleutel der pluriformiteitskennis niet weggeworpen zien. En de ijverige dominee wil zijn sleutel der anti-pluriformiteitskennis niet weggeworpen zien. Hij heeft allicht zijn theorie van Schilder geleerd..... en verdiedt zich daarmee. En mogelijk heeft hij van Dooyeweerd ook wel iets van die „sleutel der kennis” gelezen. Beschouwing tegen beschouwing! Sleutel der beschouwingskennis contra sleutel der beschouwingskennis. B. A. Bos contra Dooyeweerd. De ouderling (met zijn cendagsleusje van: geen wit-zwart-schema) contra de Schilder (die de dominee hem voorgespiegeld heeft).

Intussen: c'est le ridicule qui tue.

Want die ds B. A. Bos heeft zijn anti-wit-zwart-schema-schema geen moment kunnen volhouden. Hij is weggelopen naar de binders, die zeiden: wat niet helemaal klopt met '44, dat is uit den boze: pik- (Zie vervolg pag. 168).

Van bedestonden en stomme honden

Een van de evenementen in de winterse stilte op ons dorp vormden vroeger de lezingen, georganiseerd door de Christelijke Oranjevereniging: Bijbel en Oranje. Afgezien natuurlijk van het jaarfeest van de jongelingsvereniging en de uitvoering van de zangvereniging. Toen de meisjesvereniging kwam en ook jaarfeest hield en de naaikrans van de weeromstuit ook aan 't jaarfeesten sloeg, waren de winters reeds niet meer zo lang en niet meer zo stil en de stad dichterbij. Maar voordien heeft Bijbel en Oranje er ons doorgesleept. Viermaal, soms zesmaal in een winter kwam er een spreker. Altoos waren het dominees. Mannen van naam! Daar werden de eerst-besten niet voor gevraagd. Zorgvuldig werd het sprekerslijstje samengesteld en werden de beurten tussen dominees van de grote en de kleine kerk verdeeld. Berichten, dat de gevraagde redenaar tot zijn leedwezen verhinderd was aan het vererend verzoek te voldoen waren een uitzondering. Blakende liefde voor het huls van Oranje en de historie des vaderlands zijn daar niet minder oorzaak van geweest dan de schrale traktamenten en het aanmoedigende: „Toe man, dat moest je nou 's aannemen” van menig pastoorse, die van de huiselijke nood een vaderlandse deugd maakte. Hoe het ook zij — wij waren er goed mee. We kregen de bloem der natie in de kleine kerk op de kansel en in de grote kerk achter 't bordje, zijnde in de laatste de preekstoel voor de rechtzinnige pastor loci en in dagen van vacature ook voor de vrijzinnige ringpredikanten gereserveerd. Maar ook afgedacht van deze kleinigheden — we hoorden dan toch maar de talenten uit onze vaderlandse dominees-wereld. En dat in pluriforme verscheidenheid.

Maar bij alle verscheidenheid waren er toch ook vele punten van overeenkomst.

Hoe vaak heb ik als jongen in de inleiding tot de eigenlijke rede niet horen reciteren:

In 's lands historieblaas
lees ik de grote daan
van 't voorgeslacht.

Meestal konden de sprekers het ook niet nalaten de historici Fruin en Blok te citeren. Bij uitzondering Groen van Prinsterer. Zat daar een heel klein tikkel-tje domineesijdelheid achter?

En vele malen hoorden we het gruwzame verhaal hoe bij de dood van Prins Willem de Tweede de vreugde onder de regenten, met name van het eens door deze stadhouder bedreigde Amsterdam, zo groot was, dat er in de armbus in die stad rijklijk werd gegeven. Ja, dat een zeer milde gift in het collectezakje zelfs vergezeld was van het schimpdicht:

De prins is dood,
mijn gaaf vergroot.
Geen blijder maar
in tachtig jaar.

Ook een ander collectezakje werd door de sprekers zelden vergeten. Het zakje, waarin in 1782 een schimpbriefje gevonden werd:

Bedestonden —
stomme honden!

Ik zat er, zo vaak ik het hoorde, compleet van te rillen: zoveel goddeloosheid! Zo werd het ook stevast verteld, als het teken van nationaal verval. Ik herinner me niet, dat ooit het volledig rijm werd geciteerd. En verkeerde lang in de mening, dat de onbekende leke-dichter de bedestonden voor „stomme honden” schold. Toidat mij later het gehele rijm onder ogen kwam:

Bedestonden, stomme honden!
dooden geen Engelschman,
Maar een vloot in zee gezonden,
stomme honden!
dat is 't wat ons redden kan.

Die ontdekking maakte mij opeens die man van het beruchte collectezakje wat sympathieker. Want ik bemerkte, dat hij met dat „stomme honden” niet 't bidden schold, maar wel de laffe Jan-Salie-geest, die ons volk in die dagen bevangen had. Dat nakroost van Jan Courage, wier voorgeslacht in de dagen van Tromp en De Ruyter God vreesde en de zeeën schoon veegde, was op het einde van de achttiende eeuw zo laf, dat het tegen de Engelsen niet meer kicken durst: stomme honden! Het organiseerde uit kracht van traditie bidstonden voor de nood van 't land en liet onderwijl de wallen van zijn steden slechten, het leger verkommeren en 's lands vloot rotten in de havens. Die geest was de geest van 't verval van de religie, van de kerk en van het vaderland. Daartegen was het protest via de kromme weg van 't kerkezakje misschien vroom. Het is vroom God de HERE te bidden.

Als men daarbij het kruid droog houdt.
Bid en werk.

Bidden — als zulken, die zelfs niet iets goeds vermogen te denken uit zichzelf.

Werken — als zulken, die luisteren naar het vermaan: „wat uwe hand vindt om te doen, doe dat met uwe macht”. D. E. C.